הגמרא דוחה ביאור זה: וְכִי סָבַר רַב שהמתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תְּנָאוֹ קַיָּים, וְהָא אִיתְּמַר – והלא נאמר בבית המדרש, אדם הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ הריני מוכר לך חפץ זה עַל מְנָת שֶׁאֵין לְךָ עָלַי תביעת אוֹנָאָה, רַב אָמַר, התנאי לא הועיל וְיֵשׁ לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה, לפי שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, וּשְׁמוּאֵל אָמַר, תנאו הועיל, וְאֵין לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה. נמצא שלדעת רב המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ולא כפי שביארנו בדעת רב שהוא סובר תנאו קיים.

הגמרא מציעה ביאור נוסף: אֶלָּא כך יש לפרש את דברי רב, הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בעיקר דינו, דְּאָמַר הַמַּתָּנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה תְּנָאוֹ בָּטֵל, אך וְלָאו מִמַּעֲמֵיהּ – אינו סובר כדבריו ממש, דְּאִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר שכיון שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, אם מָתָה האשה יֵרָשָׁנָּה הבעל ואין מועיל תנאו, וְאילו רַב סָבַר שאם מֵתָה לֹא יֵרָשָׁנָּה הבעל, שכן לדעתו ירושת הבעל אינה מהתורה אלא מתקנת חכמים, ולא עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה, ולכך אם התנה לבטל תקנתם, מועיל תנאו.

הגמרא דוחה גם ביאור זה: הָאי – שיטה זו, מִמַּעֲמֵיהּ וְלֹא כְּהִילְכָתֵיהּ הוּא – מתאימה לטעמו של רבן שמעון בן גמליאל לענין מתנה על מה שכתוב בתורה אך אינה מתאימה להוראתו לגבי ירושת הבעל, ואילו רב אמר להיפך, שהלכה כמותו בעיקר הדין אך לא בטעמו.

הגמרא מביאה ביאור שלישי: אֶלָּא כך יש לפרש את דברי רב, הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בדינו, דְּאָמַר אִם מֵתָה יִירָשֶׁנָּה, וְלָאו מִמַּעֲמֵיהּ – אך לא מטעמו דְּאִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר, בְּרֵאשׁוֹרָיְיתָא – שהמתנה תנאי על דבר שמחויב בו מן התורה, תְּנָאוֹ בָּטֵל, ומשמע מדבריו הָא בְּרַבָּנַן – אך אם התנה בדבר שאינו אלא מדרבנן, כגון בעל המסלק עצמו מזכות אכילת הפירות, תְּנָאוֹ קַיָּים, וְאילו רַב סָבַר שַׁאֲפִילּוּ המתנה בְּדבר שהוא מחויב בו רק מִדְּרַבָּנַן, תְּנָאוֹ בָּטֵל, ולפיכך סובר רב שהתנאי של הבעל על סילוקו מזכות הפירות אינו מועיל, לפי שחכמים עשו חיזוק לדבריהם שיהיו כדיני תורה ממש, שלא יבואו לזלזל בהם.

הגמרא דוחה גם ביאור זה: הָאי – שיטה זו, כְּמַעֲמֵיהּ וּכְהִילְכָתֵיהּ הוּא – מתאימה גם לטעמו וגם להוראתו של רבן שמעון בן גמליאל, וְרַב מוֹסִיף הוּא – ורב רק מוסיף שגם במתנה על דבר שהוא מדרבנן תנאו בטל, ואין שייך לומר על זה שאינו סובר כטעמו של רבן שמעון בן גמליאל.

הגמרא מביאה ביאור רביעי: אֶלָּא זו היתה כוונת רב, הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר אִם מֵתָה יִירָשֶׁנָּה, אך וְלָאו מִמַּעֲמֵיהּ, דְּאִילּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר שהטעם שהבעל יורשה ואין מועיל תנאו, הוא לפי שִׁירּוּשַׁת הַבַּעַל היא מִדְּאוֹרַיְיתָא, וְכָל הַמַּתָּנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה תְּנָאוֹ בָּטֵל, ואילו רַב סָבַר שִׁירּוּשַׁת הַבַּעַל היא מִדְּרַבָּנַן, וַחֲכָמִים עָשׂוּ חִיזּוּק לְדִבְרֵיהֶם כְּשֶׁל תּוֹרָה, ולכך אף תנאי בדבר שהוא דרבנן תנאו בטל.

מקשה הגמרא: וְכִי רַב אכן סָבַר שִׁירּוּשַׁת הַבַּעַל דְּרַבָּנַן, וְהָתַנְיָא (נב:) בברכות רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר, בעל הַיּוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, יַחֲזִיר ביובל את הקרקעות שירש ממנה לִבְנֵי מִשְׁפָּחָה – לבני משפחת האשה, וישלמו לו על הקרקעות, וְינָכֶה לָהֶן מִן הַדָּמִים. וְהַוְינַן בָּהּ – והקשינו על משנה זו, מַאי קָסָבַר רבי יוחנן בן ברוקא שאמר כן, אִי קָסָבַר – אם הוא סובר שִׁירּוּשַׁת הַבַּעַל דְּאוֹרַיְיתָא, אַמַּאי יַחֲזִיר – מדוע צריך הבעל להחזיר את הקרקעות לבני משפחתה, הרי מן התורה הוא יורש אותה, וירושה אינה חוזרת ביובל, וְאִי סובר רבי יוחנן בן ברוקא שירושת הבעל דְּרַבָּנַן, ולכך אינה אלא כמכירה וצריך להחזיר את הקרקע ביובל, יקשה, דָּמִים מַאי עֲבִידְתַּייהוּ – מה מעשיהם כאן, כלומר, מאחר ומעיקר הדין חוזרות הקרקעות אליהם, אינם צריכים לשלם על כך. וְאָמַר רַב לבאר דברי רבי יוחנן בן ברוקא, לְעוֹלָם קָסָבַר יְרוּשַׁת הַבַּעַל דְּאוֹרַיְיתָא, וּכְגוֹן – אלא שהוא דיבר על אופן שֶׁהוֹרִישַׁתּוּ אִשְׁתּוֹ קרקע של בֵּית הַקְּבָרוֹת שהיו קבורים בה בני משפחתה, וּמְשׁוּם פְּגַם בני הַמִּשְׁפָּחָה שאחרים יקברו בקבר של המשפחה ואילו הם עצמם יקברו במקומות אחרים, אָמוּר רַבָּנַן, לְיִשָּׁקוֹל דָּמֵי וְלִיהַדַּר – תיקנו חכמים שיקח הבעל מבני משפחתה את דמי הקרקע ויחזיר להם הקרקע.

וּמַאי – ומה הכוונה יְנִיקָה לָהֶן מִן הַדָּמִים, שמנכה להם דְּמֵי קֶבֶר אִשָּׁתוֹ – שעל מקום קבר אשתו אינו נוטל מהם דמים, לפי שחייב הוא בקבורתה. הגמרא מביאה סיוע לדין זה: כִּדְתַנְיָא בברייתא, הַמּוֹכֵר בחייו מקום קִבְרוֹ וְכן אם מכר דֶּרֶךְ קִבְרוֹ – הדרך למקום קברו, וכן אם מכר מקום מַעֲמָדוֹ, וּמְקוֹם חֲסָפִּידוֹ, בָּאִין בְּנֵי מִשְׁפָּחָה לאחר מותו וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ של הקונה, וחכמים תיקנו שהמשפחה יכולה לקנות בחזרה את בית הקברות מִשּׁוּם פְּגַם מִשְׁפָּחָה – שגנאי הוא להם שאנשים זרים יקברו בקבריהם. ותיקנו חכמים שאף ירושת הבעל בטלה מטעם זה. הרי מבואר מדברי רב אלו שירושת הבעל היא מדאורייתא, ולא כמו שנתבאר בדבריו לעיל שירושת הבעל מדרבנן.

מתרצת הגמרא: מה שרַב ביאר שירושת הבעל היא מדאורייתא, לְמַעֲמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא קָאָמַר – רק בא לבאר את דברי רבי יוחנן בן ברוקא, וְלֵיהּ לֹא סְבִירָא לֵיהּ – אך הוא עצמו אינו סובר כן להלכה, אלא סובר שירושת הבעל מדרבנן.

משנה

משנתינו דנה בתשלומי כתובה וחובות אחרים מהנכסים שהשאיר המת אחריו: מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אִשָּׁה התובעת כתובתה, וּבַעַל חוֹב התובע את חובו, וְיוֹרְשִׁין הרוצים לרשת את כל הנכסים. וְהָיָה לוֹ – למת, פִּקָּדוֹן אוֹ מִלְוָה, בַּיִת אֲחֵרִים. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, יִנָּתְנוּ הפקדון או המלוה לַבַּעַל חוֹב [–לחלש] שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָא חולק וְאוֹמֵר, אֵין מְרַחֲמִין בַּדִּין, אֶלָּא הפקדון או המלוה יִנָּתְנוּ לַיּוֹרְשִׁין, מפני שֶׁכּוּלָּן – הבעל חוב והאשה, צְרִיכִין שְׁבוּעָה שלא פרע להם המת את החוב, בכדי לגבות חובם מנכסי היתומים, וכל זמן שלא נשבעו אין להם כל שייכות לנכסי המת, שהרי איננו יודעים אם חייב להם, וְאֵין הַיּוֹרְשִׁין צְרִיכִין שְׁבוּעָה בכדי לזכות בירושתם, ולכך מיד כשמת זכו היורשים בהם וברשותם הם עומדים, ואין יכולים הבעל חוב והאשה לגבות מהם.

אופן נוסף שנחלקו בו רבי טרפון ורבי עקיבא: מִי שמת וְהִנִּיחַ פֵּירוֹת תְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע ועדיין לא באו לרשות היתומים, כָּל הַקּוֹדֵם ותופס בָּהֶן, זָכָה בָּהֶן, כלומר, מי שיקדים ויתפוס, זוכה בנכסים ולכן אם היורשים קדמו לתופסם הרי הם זוכים בנכסים, ואם קדמו הבעל חוב או האשה, הם הזוכים בנכסים. ואם קדמה ותפסה וְנָטְלָה האִשָּׁה מן הפירות יוֹתֵר מִכְּתוּבָּתָהּ, וְכן הבַּעַל חוֹב שקדם ותפס את הפירות, והיו בהם יוֹתֵר עַל חוֹבוֹ, הַמּוֹתָר – הפירות העודפים על החוב, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, יִנָּתְנוּ לַבַּעַל חוֹב שֶׁבָּהֶן, והיינו שינתנו הפירות לבעל חוב באופן שהאשה קדמה ותפסה, ולאשה באופן שהבעל חוב קדם ותפס, ולא ינתנו ליורשים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵין מְרַחֲמִין בַּדִּין, אֶלָּא יִנָּתְנוּ לַיּוֹרְשִׁין, לפי שמיד כשמת זכו היורשים בנכסיו וברשותם הם עומדים, מִפְּנֵי שֶׁכּוּלָּם צְרִיכִין שְׁבוּעָה וְאֵין הַיּוֹרְשִׁין צְרִיכִין שְׁבוּעָה.

* * *

גמרא

שואלת הגמרא: לָמָּה לִי לְמֵיתְנֵי מִלְוָה לָמָּה לִי לְמֵיתְנֵי פִּקָּדוֹן – מדוע הוצרכה המשנה לכתוב בדין הראשון גם לגבי מי שהשאיר מלוה וגם לגבי מי שהשאיר פקדון, הרי היה די במקרה אחד והיינו לומדים אחד מהשני. משיבה הגמרא: צְרִיכָא, דְּאִי תָּנָא – שאילו התנא היה שונה את מחלוקתם רק לגבי מִלְוָה, היה מקום לומר שדוקא בָּהּ – במלוה קָאָמַר רַבִּי טַרְפוֹן שינתנו לכושל שבהם ולא ליורשים, מִשּׁוּם דְּמִלְוָה לְהוֹצָאָה נִיתְּנָה – שהמלוה מעות לרעהו, הרי זה על מנת שיוציא אותם הלוה לצרכיו ויחזיר לו מעות

המשך בעמוד קה

אחרות, ונמצא שאין היורשים מוחזקים במעות אלו כל זמן שלא באו לידיהם, **אֲבָל פָּקָדוֹן דְּאִיתֵיהּ בְּעֵינֵיהּ** – שהחפץ נשאר בעינו ולכן מעולם לא יצא מרשותו, **אֵימָא** – היה מקום לומר שמודֵי **לֵיהּ** רבי טרפון **לְרַבִּי עֲקִיבָא** שינתנו ליורשים, שמיד כשמת אביהם מחזיק הנפקד את הנכסים עבור היתומים. **וְאִי תֵּנָא הָא** – ואילו התנא היה שונה רק את המקרה של פקדון, היה מקום לומר שדווקא **בָּהָא** – בפקדון **קָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא** שינתנו ליורשים, לפי שהחפץ עומד בעינו ונחשב כאילו הוא ברשות היורשים, **אֲבָל בְּחַד** – במלוה שניתנה להוצאה ואינה חוזרת בעין, **אֵימָא** שרבי עקיבא **מוֹדֵי לְרַבִּי טַרְפוֹן** שינתנו לכושל, לפי שלא זכו בהם היורשים כל עוד שלא באו לרשותם, לכך **צְרִיכָא** המשנה לכתוב אף מלוה להשמיע שאף בה נחלק רבי עקיבא.

* * *

שנינו במשנה, רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן. מבררת הגמרא: **מַאי** – מה כוונת רבי טרפון באומרו ינתנו **לַכּוֹשֵׁל**. הגמרא מביאה בזה מחלוקת אמוראים: **רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אוֹמֵר**, הכוונה **לַכּוֹשֵׁל שֶׁבִּרְאָיָה** – מי מהם שמחזיק בשטר שזמנו מאוחר ואינו יכול להוציא מקרקעות המת שמכרם קודם זמן שטרו. **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר**, הכוונה **לְכְתוּבַּת אִשָּׁה** שהיא נחשבת כושלת לפי שאין דרכה לחזר אחר נכסי המת ולבדוק היכן יש לו קרקע שתוכל לגבות ממנה כתובתה. ותיקנו חכמים כן **מִשּׁוּם חִינָּא** – כדי שימצאו האנשים חן בעיני הנשים ויסכימו להנשא להם, ולא יחששו שיפסידו את כתובתן.

הגמרא מביאה שכבר נחלקו תנאים בדבר: **כְּתַנָּאֵי** – במחלוקת זו של האמוראים נחלקו אף התנאים, כמו ששנינו בברייתא, **רַבִּי בְּנָיָמִין אוֹמֵר**, ינתנו **לַכּוֹשֵׁל שֶׁבִּרְאָיָה, וְהוּא כָּשֵׁר** – וכן כשר הדבר והגון לעשותו. **רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר**, ינתנו **לִכְתוּבַּת אִשָּׁה מִשּׁוּם חִינָּא.**

* * *

שנינו במשנה: **הַנִּיחַ פֵּירוֹת הַתְּלוּשִׁין** מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן וכו' המותר רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן, רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין. שואלת הגמרא: **וְרַבִּי עֲקִיבָא, מַאי אִירְיָא מוֹתָר** – מדוע אמר את דינו רק לענין המותר שינתן ליורשים, והרי לדעתו **כּוּלְּהוּ נַמִּי דְּיוֹרְשִׁין הָווּ** – גם כל הפירות שהניח המת ינתנו ליורשים ולא תועיל בהם תפיסה, שהרי הטעם שאמר רבי עקיבא שכולם צריכים שבועה חוץ מהיורשים, שייך אף לגבי הפירות שהניח המת, ולא רק לגבי המותר ממה שתפסו.

מתרצת הגמרא: **אֵין הָכִי נַמִּי** – אכן כך, שלדעת רבי עקיבא היורשים זכו בכל הפירות, ומה שלא נחלק אלא על דין המותר, לאו דווקא הוא, **וְאַיְידִי דְּאָמַר רַבִּי טַרְפוֹן מוֹתָר** – מאחר שרבי טרפון אמר את דינו לגבי המותר, **תָּנָא אֵיהוּ נַמִּי** – אף רבי עקיבא שנה את דינו לגבי **המוֹתָר.**

שואלת הגמרא: וְרַבִּי עֲקִיבָא, תְּפִיסָה לֹא מְהַנְיָא בְּלָל, כלומר, האם לדעת רבי עקיבא שחולק על רבי טרפון שאף בשווי החוב עצמו לא מועילה תפיסה [ולא רק במותר] אין שום אופן שמועיל בו תפיסה. אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן, אף לרבי עקיבא מועילה תפיסה, וְהוּא שֶׁתָּפַס מַחַיִּים – אך דווקא אם תפס הבעל חוב בחיי הלוה, שאז רשאי להחזיק בנכסים עבור פרעון החוב אפילו לאחר מות האב.

הגמרא מבררת את הדעה החולקת: וּלְרַבִּי טַרְפוֹן הסובר שמועילה התפיסה בפירות אם לא באו לידי היורשים, דְּמַנְחֵי הֵיכָא – היכן מונחים הפירות שניתן לומר שעדיין לא זכו בהם היורשים ומשום כך תועיל התפיסה בהם.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בזה: רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ – שאמרו שניהם, וְהוּא – דין זה של רבי טרפון, נאמר דווקא באופן שֶׁהפירות צְבוּרִין וּמוּנָּחִין בשעת מיתת האב בְּרְשׁוּת הָרַבִּים שהוא מקום שאינו ראוי לקנין, ולכך יש לומר שעדיין לא זכו היתומים בפירות במיתת אביהם ויכולים הבעל חוב והאשה לתפוס את הפירות בחובם, אֲבָל אם היו מונחים בְּסִימְטָא, באופן זה לֹא אמר רבי טרפון שתועיל התפיסה, שמאחר שמקום זה ראוי לקנין אינו נחשב כמקום הפקר לפיכך הנכסים נכנסו לרשות היורשים מיד כשמת האב, ושוב אין הבעל חוב והאשה יכולים לתפוס מרשותם. וְרַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ, אֲפִילּוּ אם היו מונחים בְּסִימְטָא תועיל התפיסה בהם.

* * *

הגמרא מביאה מעשה בענין תפיסה במטלטלים: מעשה היה שתפס בעל חוב מטלטלין לאחר מיתת הלוה, ודִּינֵי – ופסקו הדיינים הלכה כְּרַבִּי טַרְפוֹן שכל הקודם זוכה ולא הוציאו המטלטלין מידו. וְאַהַדְרֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְעוּבְדָּא מִינַּיְיהוּ – והחזיר ריש לקיש את הדיינים מפסק זה, וציוה להם שיוציאו מהבעל חוב את המטלטלין שתפס וייתנום ליורשים, לפי שכלל הוא שהלכה כרבי עקיבא מחבירו. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לריש לקיש, עָשִׂית בָּשָׁל תּוֹרָה – החשבת את דברי רבי עקיבא כהלכה למשה מסיני שאין לחלוק עליה. כלומר, אף שלכתחילה הבית דין צריכים ליפסוק את ההלכה כרבי עקיבא מכל מקום לאחר שפסקו כרבי טרפון אין להחזירם מהוראתם.

הגמרא דנה במחלוקתם של רבי יוחנן וריש לקיש: לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי – האם נאמר שנחלקו בדין זה דְּמַר – ריש לקיש סָבַר, שאם טָעָה הדיין בְּדַבַּר מִשְׁנָה, חוֹזֵר בו ומבטל את פסק דינו, ולכך החזיר ריש לקיש את פסק הדיינים שהורו נגד הכלל שהלכה כרבי עקיבא מחבירו. וּמַר – רבי יוחנן סָבַר, שאף אם טָעָה בְּדַבַּר מִשְׁנָה, אֵינוֹ חוֹזֵר ומבטל את פסק דינו.

דוחה הגמרא: לֹא, אלא דְּכוּלֵּי עָלְמָא – לדברי הכל דיין שטָעָה בְּדַבַּר מִשְׁנָה חוֹזֵר. וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי – וכאן בדבר זה נחלקו, מַר – רבי יוחנן סָבַר, שהכלל הוא 'הַלָּכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא' מַחֲבֵירוֹ – כאשר חולק על חבירו, וְלֹא מַרְבּוֹ – אך אין ההלכה כמותו כאשר חולק עם רבו, ובנידון שלנו כיון שרבי טרפון היה רבו של רבי עקיבא, אם הורה דיין כרבי טרפון אין זה נחשב טעה בדבר משנה. וּמַר – ריש לקיש סָבַר, שהכלל הוא שֶׁהֲלָכָה כרבי עקיבא אֲפִילּוּ מֻרְבּוֹ, ואף כאן ההלכה כמותו, והפוסק שלא כמותו נחשב בטועה בדבר משנה וחוזר.

ביאור נוסף במחלוקתם של רבי יוחנן וריש לקיש: וְאִיבָּעֵית אֵימָא – ואם תרצה תוכל לבאר כך, דְּכוּלֵּי עָלְמָא – לדברי הכל הֲלָכָה היא כְּרַבִּי עֲקִיבָא מֻחֲבִירוֹ וְלֹא מֻרְבּוֹ, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, מַר – רבי יוחנן סָבַר, שרַבִּי טַרְפוֹן רַבּוֹ של רבי עקיבא הָוֶה [–היה], ולכך יש לפסוק הלכה כרבי טרפון, וּמַר – ריש לקיש סָבַר, שרבי טרפון חֲבֵירוֹ הָוֶה, ולכך אף בשנחלק עם רבי טרפון יש לפסוק הלכה כרבי עקיבא.

ביאור שלישי למחלוקת זו: וְאִיבָּעֵית אֵימָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא חֲבֵירוֹ הָוֶה – לדברי הכל נחשב רבי טרפון לחברו של רבי עקיבא, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, מַר – ריש לקיש סָבַר, 'הֲלָכָה כרבי עקיבא מחבירו' אִיתְּמַר – הוא הכלל שנאמר, וכיון שפסקו נגד כלל זה, החזיר להם את הדין, וּמַר – רבי יוחנן סָבַר, 'מַטִּין כרבי עקיבא מחבירו' אִיתְּמַר דהיינו, שלכתחילה נוטים לפסוק הלכה כמותו, אך אם הדיין הכריע ופסק שלא כמותו אין מחזירין ומבטלים הדין.

* * *

מעשה נוסף בענין תפיסת מטלטלין: קָרֵיבֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן – קרוביו של רבי יוחנן תָּפוּס פָּרָה דְּיַתְמֵי – תפסו פרה של יתומים בחוב שהיה חייב להם אביהם מִסִּימְטָא. אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן – באו לפני רבי יוחנן קרובם לשאול אם טוב עשו, אָמַר לְהוּ שַׁפִּיר תְּפַסְתּוּהָ – טוב עשיתם שתפסתם את הפרה. אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ – לאחר מכן באו לדין תורה לפני רבי שמעון בן לקיש, אָמַר לְהוּ זִילוּ אַהַדּוּר – לכו והחזירו את הפרה ליתומים, לפי שהלכה כרבי עקיבא שאין התפיסה מועילה. אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן – הם באו שוב לפני רבי יוחנן, אָמַר לְהוּ, מָה אֶעֱשֶׂה לכם, שֶׁכְּבָר – ריש לקיש שהוא שקול וחשוב כמותי חָלוֹק עָלַי – חולק עלי, ואיני יכול לעזור לכם.

מעשה שלישי בענין זה: הַהוּא בַּקָּרָא דְּיַתְמֵי – מעשה ברועה בהמות של יתומים, דְּתָפְסֵי תּוֹרָא מִינַּיהּ בעלי חוב של אביהם תפסו ממנו שור, בַּעַל חוֹב אָמַר, מֵחַיִּים תָּפַסְתִּי לֵיהּ – עוד בחיי האב תפסתי את השור בחובי, ובאופן זה אף רבי עקיבא מודה שהועילה התפיסה. וּבַקָּרָא אָמַר, לְאַחַר מִיתָה תַּפְסֵיהּ הבעל חוב, ואין מועילה תפיסתו כרבי עקיבא שהלכה כמותו. אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן – באו לדין לפני רב נחמן. אָמַר לֵיהּ רב נחמן לרועה, אִית לָךְ סָהֲדֵי דְּתַפְסֵיהּ – האם יש לך עדים שהבעל חוב תפס את השור. אָמַר לֵיהּ הרועה, לָאו – אין לי עדים על כך. אָמַר לֵיהּ רב נחמן, אם כן, מִגּוֹ דְּיָכוֹל לְמֵימַר – מתוך שהיה הבעל חוב יכול לומר לְקוֹחַ הוּא בְּיָדִי – לטעון שלא תפס כלל את השור בחובו אלא קנה אותו מהם, יָכוֹל נַמֵּי לְמֵימַר מֵחַיִּים תָּפַסְתִּי לֵיהּ – יכול הוא אף לטעון שתפס את השור בחובו עוד בחיי האב, ונאמן הוא בכך.

מקשה הגמרא: וכי נאמן הוא לטעון שלקוח שור זה בידו, וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, הַמּוֹדֶרֶת – בהמה דקה אֵין לָהֶן חֲזָקָה – אין למחזיק בהם חזקה שהם שלו, שיהיה נאמן לומר לקוחים הם בידי, משום שדרכם להלך בשדות, ויתכן שמצאם זה והכניסם לביתו, ואין שייך לומר בהם חזקה מה שתחת יד אדם הוא שלו. ואף בנידון כאן אפילו אם אין עדים שהבעל חוב תפס שור זה, אינו יכול לטעון שלקוח הוא בידו, ואינו נאמן במגו על טענתו שתפסו בחיי האב.

מתרצת הגמרא: שַׁאנִי תּוֹרָא דְּמִסְתָּרֵיהּ לְרוֹעֶה – הדין של שור שונה, שכיון שהוא מסור לרועה שישמור עליו, לפיכך שייך בו החזקה שמה שתחת יד אדם הוא שלו. ולא אמר ריש לקיש את דינו אלא ב'גודרות' דהיינו בהמה דקה.

מעשה רביעי בענין זה: דְּבֵי נְשִׂיאָה – אנשי בית הנשיא, תָּפוּס אַמְתָא דְּיַתְמֵי – תפסו שפחה שירשו יתומים של אדם שהיה חייב להם, מִסִּימְטָא. יָתִיב – ישבו רַבִּי אַבָּהוּ וְרַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפִּי וְרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא לדון בדין זה, וְיָתִיב רַבִּי אַבָּא נַמֵּיהּ – וישב אף רבי אבא עמם. אָמַר[וּ] לְהוּ – אמרו להם הדיינים לאנשי בית הנשיא שַׁפִּיר תָּפְסִיתוּהָ – טוב עשיתם שתפסתם את השפחה. אָמַר לְהוּ רַבִּי אַבָּא לדיינים, מִשּׁוּם דְּבֵי נְשִׂיאָה נִינְהוּ מֻחְנָפִיתוּ לְהוּ – מכיון שאנשי בית הנשיא הם, אתם מחניפים להם ופוסקים שלא כדין, וְהָא דִּינֵי – והרי היה מעשה שפסקו הדיינים כְּרַבִּי טַרְפוֹן, וְאַהַדְרֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ עוּבְדָּא מִינַּיְיהוּ וביטל ריש לקיש את פסק דינם והורה להחזיר את הממון שתפס הבעל חוב.

מעשה חמישי בענין זה: יֵימַר בַּר חֲשׁוּ, הָוָה מַסִּיק בֵּיהּ זוּזֵי בַּהֲהוּא גַּבְרָא – היה נושה מעות באדם אחד, שָׁכִיב – מת אותו אדם וְשָׁבִיק אַרְבָּא – והשאיר ספינה. אָמַר לֵיהּ יימר בר חשו לְשָׁלוּחֵיהּ, זִיל תַּפְסָהּ נֵיהֲלֵי – לך תפוס את הספינה בחובי, אַזַל תַּפְסָהּ – הלך השליח ותפס את הספינה. פָּגְעוּ בֵּיהּ בשליח, רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, שגם הם היו נושים במת, אָמְרוּ לֵיהּ, אַתְּ [–אתה, בתפיסתך את הספינה] תּוֹפֵס לְבַעַל חוֹב בְּמָקוֹם שֶׁחָב לַאֲחֵרִים, שהרי יש עוד בעלי חובות אחרים שמפסידים על ידי תפיסה זו, וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַתּוֹפֵס לְבַעַל חוֹב בְּמָקוֹם שֶׁחָב לַאֲחֵרִים